

1999 № 456/99. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/456/99> (дата звернення 23.03.2025).

5. Про затвердження Національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 № 1697. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-99-%D0%BF> (дата звернення 20.03.2025).

6. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1164-р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1164-2011-%D1%80> (дата звернення 11.03.2025).

7. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / pid zag. red. Bيبik H. M. Kyiv : TOB «Vydavnychij dim «Plyady», 2017. 206 s

ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗ БЕЗПЕЦІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Срібна О. С.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: к. п. н., професор Новописьменний С. А.*

Воєнні дії на території України спричинили значні екологічні зміни, які безпосередньо впливають на безпеку життєдіяльності населення. Сучасні збройні конфлікти характеризуються не лише прямими руйнуваннями інфраструктури й ризиком для життя людей, а й прихованими довгостроковими наслідками, що пов'язані з забрудненням довкілля, деградацією екосистем, порушенням водного балансу та підвищенням рівня техногенної небезпеки.

За даними UNEP (United Nations Environment Programme), екологічні наслідки війни мають накопичувальний характер і можуть проявлятися навіть

через десятиліття після завершення бойових дій [1]. Особливу небезпеку становить руйнування гідротехнічних споруд, зокрема дамб і систем водопостачання, що створює ризики затоплень та масштабного переносу забруднених осадів.

Екологічний вимір безпеки населення входить до складу національної безпеки держави, а негативні екологічні наслідки війни можуть впливати на здоров'я людей, продовольчу безпеку, якість питної води та придатність територій для проживання.

Екологічні ризики під час війни формуються через руйнування промислових об'єктів, нафтобаз, транспортної інфраструктури, хімічних підприємств, об'єктів енергетики та систем водопостачання. Вибухи на складах боєприпасів і палива створюють додаткове навантаження на атмосферу, оскільки в повітря вивільняються небезпечні сполуки — бензопірени, сажа, оксиди азоту, важкі метали.

Особливо небезпечним є руйнування Каховської ГЕС у 2023 році, що стало одним із наймасштабніших техногенно-екологічних інцидентів у Європі. Після руйнування дамби у водосховищі були зафіксовані токсичні осадки й важкі метали, які становлять екологічну й санітарну небезпеку [2].

Під час воєнних дій істотно зростає рівень забруднення повітря через горіння нафтобаз, лісові пожежі, вибухи та знищення промислових об'єктів. За даними міжнародних спостережень, лише за перші два роки війни в Україні кількість шкідливих викидів в атмосферу зросла в десятки разів [4].

Забруднення води спричиняється руйнуванням каналізаційних систем, знищенням очисних споруд, витоками нафтопродуктів та хімічних речовин у річки й підземні води. Це створює ризики інфекційних захворювань і загрожує продовольчій безпеці, оскільки вода використовується для зрошення сільськогосподарських земель.

У ґрунти потрапляють вибухонебезпечні предмети, продукти згоряння, важкі метали та паливно-мастильні матеріали. Це ускладнює можливість подальшого використання земель для сільського господарства та становить

небезпеку для населення.

Екологічні ризики безпосередньо впливають на рівень безпеки життєдіяльності населення. Забруднене повітря може викликати загострення хронічних хвороб, респіраторні інфекції, вплив токсичних речовин підвищує ризик онкологічних захворювань. Недостатній доступ до якісної питної води призводить до поширення шлунково-кишкових хвороб.

Вразливість особливо висока серед дітей, людей похилого віку, вагітних жінок, а також громад, що перебувають поблизу зон інтенсивних бойових дій або промислових об'єктів.

Воєнні дії спричиняють вирубування лісів, знищення природних заповідників, загибель тварин та забруднення річкових екосистем. Розриви снарядів змінюють структуру ґрунту, а військова техніка ущільнює його, руйнуючи природні ландшафти.

За оцінками екологічних організацій, понад 30% унікальних природних територій України зазнали екологічних змін або руйнувань [3].

Проведений аналіз дозволив встановити:

1. Екологічні ризики війни мають комплексний характер, охоплюючи забруднення атмосфери, води й ґрунтів, руйнування екосистем, погіршення умов життя.

2. Найвищий рівень небезпеки пов'язаний із руйнуванням промислових і гідротехнічних об'єктів, що може призвести до техногенних катастроф.

3. Наслідки війни впливають на здоров'я населення, збільшуючи ризики респіраторних, онкологічних та інфекційних хвороб.

4. Довготривалі наслідки можуть проявлятися протягом десятиліть та вимагатимуть значних ресурсів для екологічного відновлення.

5. Виникає потреба у системному моніторингу, розробці планів реагування та екологічної реабілітації територій.

Екологічні ризики воєнного часу становлять серйозну загрозу для безпеки життєдіяльності населення України. Їхній вплив зачіпає не лише поточний стан довкілля, а й перспективи розвитку країни, здоров'я громадян та майбутнє

відновлення територій. Для мінімізації екологічної шкоди важливими є оперативне реагування, державний і міжнародний моніторинг, відновлення зруйнованої інфраструктури та впровадження програм екологічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. United Nations Environment Programme. Environmental impacts of the conflict in Ukraine: Preliminary findings. Nairobi: UNEP, 2022. URL: <https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-ukraine-preliminary-review>
2. Washington Post. Scientists detail toxic sediments released by Kakhovka dam destruction. 2025. URL: <https://www.washingtonpost.com>
3. Екодія. Як війна шкодить довкіллю України. Київ: ГО «Екодія», 2024. URL: <https://ecoaction.org.ua>
4. The Guardian. Forest fires push up greenhouse gas emissions from war in Ukraine. 2025. URL: <https://www.theguardian.com>

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ІМУННОЇ СИСТЕМИ

Кушнірчук А. М.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

У контексті стрімкого розвитку суспільства та зростаючої усвідомленості цінності здоров'я, особливої ваги набуває якісна підготовка молодого покоління до свідомого та відповідального ставлення до власного організму. Одним із ключових інструментів досягнення цієї мети в освітньому процесі є ретельна та системна організація практичної діяльності учнів під час вивчення природничих наук, серед яких значне місце посідає фундаментальна тема «Імунна система